

5e JAARGANG

NUMMER 7

JULI 1969

DAAD EN GEDACHTE

**orgaan gewijd aan de problemen
van de zelfstandige arbeidersstrijd**

BIJ ELKE BIJZONDERE HANDELING GAAT
HET DENKEN AAN HET DOEN VOORAF.
BIJ HET HANDELEN VAN KLASSEN OF
MASSA'S BLIJKT DE BETEKENIS VAN
HET HANDELEN PAS ACHTERAF. HIER
GAAT DE DAAD VOORAF AAN HET BE-
GRIP, AAN DE GEDACHTE.

DAAD EN GEDACHTE

Orgaan gewijd aan de problemen
van de zelfstandige arbeidersstrijd

GEEN VASTE ABONNEMENTSPRIJS

De uitgave zal worden bekostigd uit VRIJWILLIGE bijdragen

Red. en adm.: Corn. Outshoornstraat 1', Amsterdam - W

Postgiro 307695

WIE NIET PROTESTEERDE IS MEDE SCHULDIG

EIND MEI is FRANTISEK KRIEGEL afgezet als lid van het Centraal Comité van de Tsjechische Communistische Partij. Na 38 jaar lang lid te zijn geweest werd hij eveneens uit de partij gestoten. Zijn verwijdering uit het Centraal Comité en uit de partij werd gemotiveerd met de beschuldiging, dat hij 'n anti-partij-, een anti-socialistisch- en een anti-sovjetstandpunt had ingenomen.

Op zichzelf is deze uitstoting natuurlijk niets bijzonders. Er zijn in de loop der jaren reeds zovele leden uit de diverse bolsjewistische partijen gestoten, dat het helemaal geen opzien meer baart. Alleen heeft de verwijdering van Kriegel uit Centraal Comité en partij bijzondere aandacht getrokken, omdat de Tsjechische partij wel gedwongen is te handelen volgens aanwijzingen van Moskou en omdat hij zich in een rede tijdens de zitting van het Centraal Comité heeft verweerd tegen zijn verwijdering uit dat Comité. En nu wordt Kriegel opeens afgeschilderd als een moedige man waarvoor men - volgens Jacques Gans in "De Telegraaf" van 10 juni j. l. - "een heidens respect moet hebben" en volgens datzelfde blad van dezelfde datum is de rede van Kriegel "een menselijk document van grote waarde".

Kriegel heeft in zijn rede diverse leden van het Centraal Comité verantwoordelijk of medeverantwoordelijk gesteld voor de misdaden (terechtstellingen, zware gevangenisstraffen, enz.) die tijdens het Novotny-bewind zijn begaan. Wel gaf hij toe tegen de stationering van buitenlandse troepen in Tsjechoslowakije te hebben gestemd, maar zijn verwijdering uit het Centraal Comité en de partij noemde hij onrechtvaardig.

Nu hebben wij - en waarschijnlijk niemand buiten Tsjechoslowakije - voordien nog nooit van Frantisek Kriegel gehoord. Wij kennen hem dus niet doch nemen onvoorwaardelijk aan dat hij zélf, ondanks zijn jarenlange lidmaatschap van de partij en ondanks dat hij deel uitmaakte van het Centraal Comité, niet direct medeschuldig is aan de misdaden van het Novotny-bewind. Maar wél weten wij, dat Frantisek Kriegel in al de 38 jaren dat hij lid was van de partij nooit heeft geprotesteerd tegen die misdaden. Evenmin heeft hij geprotesteerd tegen de misdaden van het Stalin-regime. Het neerslaan van de Oost-Duitse opstand in juni 1953 door de legers van Rusland heeft hij zwijgend langs zich heen laten gaan. Ook tegen de Russische interventie in de Hongaarse revolutie van oktober/november 1956 heeft hij zijn stem niet verheven. Had hij wél tegen die bolsjewistische misdaden geprotesteerd, dan zou hij geen deel meer hebben uitgemaakt noch van de bolsjewistische partij, noch van het Centraal Comité.

Het is wel opmerkelijk, dat dergelijke figuren, die zich tegen de Russische overheersing van hún land verzetten, maar de overheersing van andere landen dan de hunne blijkbaar heel normaal vinden, meteen het aureool krijgen van karaktervastheid, moed en wat al niet meer. Frantisek Kriegel is wat dat betreft niet de

enige. Na de inval in Tsjechoslowakije door de Warschaupactlanden in augustus 1968 was het ook de Tsjechische schaakgrootmeester Ludek Pachman, die de nodige aandacht in de pers kreeg omdat hij openlijk protesteerde tegen die inval. Alle eigenschappen, die nu "De Telegraaf" aan Kriegel toedicht werden toen door "Het Parool" aan Pachman toegeschreven. Ook Pachman was toen een "prachtmens". Maar tot die protesten van Pachman behoorde ook een brief aan Janos Kadar, eerste secretaris van de Hongaarse Communistische Partij, die in "Het Parool" van 27 sept. 1968 werd afgedrukt. In die brief protesteerde Pachman wél tegen de bezetting van Tsjechoslowakije en tegen het feit, dat de liberalisatie aldaar het werk van contra-revolutionairen werd genoemd, maar geen woord van afkeuring over het optreden der Russen in Hongarije in 1956. Ja, in deze brief keurde hij nu nog goed, dat de Russen in Hongarije de revolutie in bloed hebben gesmoord. Ook stootte hij zich blijkbaar niet aan het feit, dat ook de Hongaarse arbeiders "contra-revolutionairen" werden genoemd. Hij schreef namelijk:

"..Op de vijfde november 1956 heb ik de Russische interventie in Hongarije goedgekeurd en u begroet als een politicus die het Hongaarse volk rust, materiële vooruitgang en een verdere ontwikkeling in de richting van het socialisme zou brengen.

Destijds had ik gelijk. U heeft aan al deze voorwaarden voldaan. Destijds had ik op tragische wijze ongelijk omdat ik niet wist dat u 't symbool van een politiek zou worden die op een dag in mijn land verschrikkelijke consequenties zou hebben, in het bijzonder het feit, dat ons volk werkelijk snel en volledig rustig is geworden."

Uit niets blijkt, dat Pachman aan Kadar verwijt, dat hij in de Hongaarse revolutie een verradersrol heeft gespeeld. Integendeel, Kadar was de man, die orde en rust aan het Hongaarse volk bracht. Dat die orde en rust werd afgedwongen met Russische tanks en bajonetten en ten koste van vele doden en deportaties, deert hem niet. Wat hij Kadar alleen verwijt is, dat dezelfde methode ook op Tsjechoslowakije werd toegepast. De vrijheid om eigen zaken te regelen, die Pachman voor zijn land opeist, achtte hij onjuist voor Hongarije. Daar mochten de Russen wél interneren, daat mocht wél met tanks tegen de arbeiders worden opgetreden, daar mochten Imre Nagy en Pal Maleter wél in een valstrik worden gelokt en om zeep gebracht.

In zijn brief aan Kadar verklaarde Pachman ook, dat hij sinds 1945 lid was van de communistische partij, "zeer trouw aan het regime, zeer trouw aan Moskou". Dat wil dus zeggen, dat ook hij steeds de misdaden van de Russische bolsjewisten heeft goedgekeurd en dat regime heeft verheerlijkt. Trouw aan Moskou wil immers zeggen, dat men door dik en dun alle zwenkingen van de Russische heerserskliek meemaakt, dat men alle terreur, moord en wat al niet meer, goedpraat. Dat hij ook trouw was aan het regime van Novotny wil niets anders zeggen dan dat hij alle moorden op vals beschuldigde partijleden heeft toegejuicht, dat ook hij wellicht geroepen heeft om de veroordeling van gearresteerde "spionnen, verraders en misdadigers.

Zoals een ieder, die in de jaren van 1932 tot 1945 lid was van de nazipartij of niet protesteerde tegen de misdaden van het nazidom medeschuldig is aan de moord op zes miljoen joden - om van de andere vermoorden maar niet te spreken - zo achten wij elke bolsjewiek, die door de jaren heen maar trouw lid van de partij is gebleven, of hij nou Kriegel, Pachman of hoe dan ook heet, medeverantwoordelijk voor de Stalinterreur, medeverantwoordelijk voor de moord op Oost-Duitse arbeiders in juni 1953, medeverantwoordelijk voor de moord op de Hongaarse revolutie. Een Frantisek Kriegel, een Ludek Pachman en al die anderen, die steeds trouw aan de partij bleven en nimmer protesteerden tegen de misdaden van het bolsjewisme, hebben het recht verspeeld om te protesteren nu die misdaad aan henzelf of aan hun land wordt begaan. Wie maar steeds een hond ophitst tegen een ander, mag zich

niet beklagen wanneer hij op den duur zelf wordt gebeten. Zelfmedelijden van mensen, die nooit met anderen enig mededogen hebben gehad, vermag bij ons geen deernis of bewondering op te wekken.

=====

W A T Z I E N P I E T N A K
E N D R . W A G T E N D O N K
A L S M E N S E N R E C H T E N ?

PIET NAK is in het na-oorlogse Nederland een bekende figuur. Niet alleen vanwege zijn felle protesten tegen het Amerikaanse optreden in Vietnam, maar ook en vooral vanwege zijn optreden tijdens de februari-staking van 1941. Vooral dat laatste was voor de Israelische regering aanleiding om hem en zijn vrouw een aantal jaren geleden uit te nodigen voor een reis naar Israel. Dat was vóór de zesdaagse oorlog van juni 1967.

Van zijn enthousiasme voor de jonge staat Israel, waarvan hij na zijn reis blijk gaf, is nu weinig meer over. Integendeel, nu is hij de initiatiefnemer geweest voor de oprichting van 't Palestina-Comité, een comité, dat begrip wil kweken voor de situatie van de Palestijnse Arabieren, die uit angst of onder dwang hun huizen en bezittingen in 1948 of 1967 hebben moeten verlaten.

Op zichzelf natuurlijk kan dat een loffelijk streven zijn, doch niet wanneer dat streven wordt toegelicht op de manier waarop Piet Nak dat heeft gedaan tegenover een verslaggever van het Nieuw Israelitisch Weekblad. Het door dat blad gepubliceerde interview met Piet Nak heeft nogal wat beroering teweeg gebracht vanwege bepaalde uitspraken. Ook "Het Parool" heeft er ruim aandacht aan besteed en het heeft geen betoog, dat de bolsjewiek Piet Nak, die bij dat blad nu niet in zo'n goede reuk staat, behoorlijk werd aangevallen.

Tegen die aanval van "Het Parool" neemt nu een zekere dr. Wagtendonk Piet Nak in dat blad van woensdag 11.

juni in bescherming. Hij schrijft, dat Piet Nak een eenvoudig man is, die de dingen wel eens wat "onbehouden" zegt, doch dat dit voortspruit uit zijn "emotioneel reageren op onrecht waar hij dat ook signaleert."

Nu heeft Piet Nak echter in 't bewuste interview gezegd, dat hij volledig achter de terreurdaden van El Fatah staat, ook wanneer die bommen in een supermarkt neerlegt of vliegtuigen met burgerpassagiers beschiet. "Alles is beter dan collaboratie" is dan het bescheid van Piet Nak. Alsof er geen andere mogelijkheid is dan óf collaboreren óf weerloze vrouwen en kinderen vermoorden.

De heer Wagtendonk, die ook de boven aangehaalde uitspraak van Piet Nak over de terreurdaden van El Fatah kent, moet dus weten, dat Nak niet alleen emotioneel reageert op onrecht maar dat hij ook on-emotioneel en zeer wreed zinloze moorden op weerloze vrouwen en kinderen goedkeurt wanneer hem dat past. Dat wetende, kunnen we niet anders dan aannemen, dat zijn verontwaardiging over de wreedheden van de Amerikanen in Vietnam niet zozeer wordt ingegeven door menselijke verontwaardiging, maar dat dit veeleer past in zijn politiek straatje.

Tot slot: het op initiatief van Piet Nak opgerichte Palestina-Comité "verwerpt", volgens de doelstellingen, "nadrukkelijk iedere vorm van discriminatie, onder welke dekmantel deze zich ook moge voordoen en iedere mentaliteit welke met minachting voorbij gaat aan elementaire mensenrechten."

Voor Piet Nak en dr. Wagtendonk behoort blijkbaar het rustig winkelen in een supermarkt, bioscoopbezoek en het plaatsnemen als passagier in een vliegtuig niet tot de elementaire mensenrechten. Wat zouden deze lieden nu eigenlijk wél als elementaire mensenrechten beschouwen?

=====

Boekbespreking.

DE BURGERLIJKE PARTIJEN IN DUITSLAND

"Die bürgerlichen Parteien in Deutschland", vanaf het begin tot 1945. Handboek van de geschiedenis van de burgerlijke partijen en andere burgerlijke belangenorganisaties vanaf het begin van het Duitse partijwezen tot 1945. Deel I. Uitgave van VEB Bibliographisches Institut Leipzig. Gebonden, 810 blz. Prijs MDM 52,-.

DE HISTORISCHE onderzoek-organisatie "Geschiedenis van de burgerlijke partijen in Duitsland", die haar zetel heeft aan de Friedrich Schiller-universiteit te Jena, toont met dit werk, dat uit twee delen bestaat, het eerste uitgebreide resultaat van haar collectieve werk. Men heeft er n.l. in Oost-Duitsland naar gestreefd om een alomvattende geschiedenis op te bouwen van het Duitsland vanaf 't begin der historie tot op heden. Elk der geschiedkundige research-instituten aan de verschillende universiteiten heeft in dat werk een taak. Eén van die taken was het catalogiseren van de verschillende burgerlijke partijen. Het onderzoek naar die geschiedenis is dan ook nog maar pas afgesloten en 't gemis van die wetenschap werd in Oost-Duitsland ook wel degelijk gevoeld. Zonder te vervallen in de terminologie van een zekere Oostduitse propaganda moet het ons toch wel duidelijk zijn, na beschouwing van dit werk, dat hier "objectief" gezien een belangrijk stuk arbeid is verricht.

Een tweede, zeer belangrijk, aspect is, dat we zien dat Duitsland een zwerm partijen opleverde tot en met 1933, die voor een zeer groot deel de wegbereiders bleken te zijn van de NSDAP. Partijen als die van Ludendorff, Hugenberg en Streicher spreken ons daarbij wel zeer bijzonder aan, maar ook minder bekende verenigingen en belangengroeperingen, zoals die van militairen en zeer vooraanstaande industriëlen (Fritz Thyssen, etc.), deden hun werk tot het op gang brengen van de nationaal-socialistische molen. Ondanks alle antipathie die ik heb voor de sterk verwarrende fraseologie van de Oost Duitsers, ben ik het voor 100% met ze eens, dat ze juist door dat werk behoren tot de ergste uitbuiters van de gewone Duitse man. En niet alleen van de Duitse man! Ook - na de verovering door Hitler van vele landstreken in Oost en West - behoorden zij tot de wegbereiders van de slavernij en tot de voltrekkers van de doodvonnissen, die in Frankrijk, Nederland, Rusland en in vele andere landen, in feite namens (en in zeer veel gevallen ook door) hen werden voltooid.

Het is ontegenzeggelijk een feit, dat in elke politieke nieuwe tijd de strijd voor een bepaalde sociale omwenteling fel moet worden gevoerd. De vestiging van het kapitalisme was een vooruitgang in de ontwikkeling van de mensheid. De communisten waren zich dat lang niet altijd bewust, maar historisch en wetenschappelijk hebben ze dit nu reeds enkele decennia erkend. De strijd voor het vrije ondernemersdom, dat de basis was voor het opkomende kapitalisme en welke strijd op zijn beurt dus weer de basis vormde voor de sociale vooruitgang, werd in vele gevallen gevoerd door nieuw opgerichte burgerlijke politieke partijen en verenigingen. In het licht van deze uiteenzetting mogen we deze partijen van *d e s t i j d s* vooruitstrevend noemen. Maar deze partijen worden conservatief zodra zij een nieuwe sociale bewogenheid gaan tegenwerken, in dit geval het socialisme.

We hoeven nog niet zo ver te gaan, dat we socialisme gelijk stellen aan communisme (zoals men in Oost-Europa zo graag wil doen voorkomen) om te begrijpen, dat de anti-strijd van deze burgerlijke partijen remmend gewerkt heeft op de gehele vooruitgang van de mensheid. Zoals ook Hitler de liberale burgerlijke orde vernietigde, zo heeft hij ook de vooruitgang in sociaal opzicht en daarna in algemeen opzicht sterk geremd. De grote meerderheid van de Duitse burgerlijke politieke instellingen heeft hem daarin trouw terzijde gestaan.

In de tweedelen worden 217 partijen en organisaties behandeld. In dit eerste deel behandelt men de groepen vanaf het "Alldeutscher Verband" tot en met de "Fortschrittliche Volkspartei". Het boek biedt de gebruiker de mogelijkheid tot een snelle en omvangrijke oriëntering. Ieder artikel heeft naast een inleidende korte karakteristiek, statistische cijfers, uittreksels uit programma's en statuten, alsmede verwijzingen naar bronnen en literatuur. 'n Degelijk referentie-boek.

W. Mulder.

COMMENTAAR.

Het dikke boek, dat hierboven zo enthousiast door onze vriend Mulder wordt besproken kennen wij niet. Dat maakt het natuurlijk een beetje moeilijk om op een dergelijke recensie commentaar te leveren. Wat matigt men zich, wanneer men daar toe overgaat, eigenlijk niet aan? Dat wij er tóch toe overgaan, heeft zijn gegronde redenen. Wij kennen dan weliswaar het boek niet, wij menen wel een heel klein beetje af te weten van de historische ontwikkeling in Duitsland, van het burgerlijke partijwezen in het algemeen en van het regiem, dat deze omvangrijke uitgave en het daaraan ten grondslag liggend onderzoek mogelijk heeft gemaakt. Met die kennis gewapend voelen wij ons gedrongen een paar kritische kanttekeningen te maken. Bij de recensie wel te verstaan; niet bij het boek, dat wij niet hebben gelezen.

Wat ons in de allereerste plaats heeft getroffen is dit, dat Mulder als hij willekeurig, maar stellig aan de hand van het boek mogen we aannemen, een paar partijen opnoemt, die voor de Hitler-partij de weg hebben gebaad, uitgerekend de meest reactionaire noemt, waarvan het eigenlijk helemaal niet zo uitzonderlijk is dat zij dat hebben gedaan, óók in de ogen van de niet-ingewijden. Het is natuurlijk wel interessant om te weten hoe Ludendorff, Hugenberg en Thyssen Hitler aan de macht geholpen hebben, maar er is niemand ter wereld die er van opkijkt, dát zij het hebben gedaan. Wat echter wordt in het dikke boek, dat kennelijk met Duitse uitvoerigheid op de dingen ingaat eigenlijk opgemerkt over de Duitse sociaaldemocratie? Daarmee ligt 't bepaald niet zo eenvoudig. Hoewel de feiten (en de documenten - zoals bijvoorbeeld de in een vorig nummer van "Daad en Gedachte" al eens ter sprake gebrachte documenten van het z.g. Dolchstoszproces en de notulen van de verhoren van Roszbach en andere vrijsschaar-aanvoeders door een Rijksdagcommissie - er bepaald niet om liegen, wordt de verantwoordelijkheid van de Duitse sociaaldemocratie nog herhaaldelijk met kracht ontkend. Als er met dit werk inderdaad - zoals Mulder zegt - "objectief" gezien een belangrijk stuk arbeid is verricht, dan hebben we hier, wat betreft het oordeel over de sociaaldemocratie bedoelen we, één van de toetsstenen.

Er komt nog meer bij. Hitler is niet alleen door de sociaaldemocratie in de kaart gespeeld - om het zacht uit te drukken, want de werkelijkheid is véél en véél erger - maar óók door de K.P.D. en ook door de Russische regering. Nu kunnen we de laatste buiten beschouwing laten, omdat het boek over de partijen in Duitsland handelt, maar de K.P.D. natuurlijk niet. Háár leiders hebben getracht de nazi's in nationalisme te overtroeven, in anti-semitisme te evenaren en daarmee een klimaat geschapen, dat voor het gedijen der Hitler-partij natuurlijk uitermate gunstig was. Ze hebben bovendien ook - net als de S.P.D. - regelrecht met Hitler of aan Hitler verwante partijen samengewerkt. Met de NSDAP bijvoorbeeld in de dagen van de beruchte verkeersstaking in Berlijn in 1932.

Nu zal Mulder misschien - we weten het niet omdat we het boek niet kennen, maar we zijn er niettemin vrij zeker van - mogelijk antwoorden, dat S.P.D. en K.P.D. in het boek niet worden behandeld. Als dat inderdaad zo is, dan is dat iets waar tegen wij sterke bezwaren zouden hebben. Naar onze opvatting namelijk zijn zowel de S.P.D. als de K.P.D. burgerlijke partijen, zij het niet in gelijke zin, omdat de ene partij bij 'n ánder type van de kapitalistische wereld hoort dan de andere. 1)

Wat beide gemeen hebben is de partijvorm en die partijvorm als zodanig is op zichzelf al burgerlijk. De partij is een burgerlijke, een bij de kapitalistische voortbrenging behorende organisatievorm. Het is de burgerlijke wereld, waarin de partij ontstaat; het is de burgerlijke wereld, die de partij geboren doet worden. Om die reden bijvoorbeeld hebben wij ook grote bedenkingen tegen die passage in de bespreking, waarin wordt gezegd, dat de burgerlijke partijen de strijd hebben gevoerd voor het opkomende kapitalisme. Dat wekt bij de door Mulder gebruikte woordkeus de indruk alsof die partijen mede de verwekkers van het kapitalisme zouden zijn. De werkelijkheid is precies omgekeerd. Om dit met een enkel voorbeeld toe te lichten: de burgerlijke partijen in Frankrijk en Engeland ontstaan pas na, op zijn vroegst in de grote burgerlijke revolutie. Dat 't in Duitsland al niet anders is blijkt zelfs uit Mulders bespreking. Hij deelt namelijk mee, dat het boek begint met het Allgeuetsche Verband, dat dateert van 1891, toen het door Justizrat Class werd gesticht. Het Duitse kapitalisme nu is veel en veel ouder. Of schieten we hier uit onbekendheid met het boek de plank mis en worden de partijen in alfabetische volgorde behandeld? Als dat zo mocht zijn dan nog blijft onze opmerking, dat de partijen niet ouder zijn dan het kapitalisme natuurlijk van kracht, evenals wat wij zeiden omtrent het burgerlijk karakter van het partijwezen als zodanig.

Mocht het inderdaad zo zijn, dat de partijen in het besproken werk in alfabetische volgorde vermeld worden inplaats van hetzij chronologische volgorde of inplaats van een systematische rangschikking, naar onderlinge verwantheid of lotsverbondenheid, dan achten wij dat meteen weer een groot bezwaar tegen het boek. Een alfabetische volgorde is weinig geschikt om de lezer ook maar enig inzicht te verschaffen in het onderling verband van de zaak. In een encyclopedie zal men de naam van Mohammed niet al te ver verwijderd vinden van die van de Franse minister van voorlichting Malraux. Maar wat hebben die twee met elkaar gemeen? Dat men mogelijk Malraux óók een profeet zou kunnen noemen, van het Gaullisme namelijk - en dan nog een slechte - rechtvaardigt natuurlijk niet een dergelijke rangschikking, die ons niets leert omtrent de historische ontwikkeling. Evenzo zal men in de historische encyclopedie de naam van Alexander van Perzië wel vlak bij die van Lord Alexander, de uit de tweede wereldoorlog bekende veldmaarschalk vinden. Maar wat hebben zij met elkaar gemeen? Dat het beide veldheren waren, zeker. Maar de een vocht in de antieke wereld voor gans andere belangen dan veldmaarschalk Alexander, die in de Afrikaanse woestijn de bastions van het Britse imperialisme zocht te verdedigen. Beiden vertegenwoordigen 'n gans andere maatschappij en een gans andere productiewijze. Het inzicht daarin is van veel groter betekenis dan de overeenkomst van hun namen, omdat dát inzicht er toe bijdraagt hun historisch optreden, hun succes en eventuele tegenspoed te verklaren. Eigenlijk zou men - naar onze mening - een geschiedenis van het partijwezen moeten schrijven aan de hand van de geschiedenis der productiewijze. Dat zo iets in het bewuste oostduitse werk niet is geschied, daarvan houden wij ons overtuigd, ook zonder dat wij het in handen hebben gehad, omdat een dergelijke historische methode geheel in strijd is met de onderzoekmethoden, die door het in Duitsland heersende bolsjewisme worden gehanteerd. Bolsjewistische onderzoekers op het terrein van de samenleving en de geschiedenis kijken niet naar de productiewijze en dat is van hun standpunt bekeken maar verstandig ook, want anders zou het hen toch wel moeten opvallen hoezeer de op loonarbeid gebaseerde productiewijze van bijvoorbeeld Oost-Duitsland lijkt op de op loonarbeid gebaseerde productiewijze in het Duitsland van vóór 1945 of van vóór 1933.

Wij hebben nog meer kritische opmerkingen over Mulders recensie. Wie haar leest namelijk krijgt zo'n beetje de indruk alsof de oostduitse met deze uitgave een eerlijk bedoelde poging hebben ondernomen om Hitlers wegbereiders nu eens behoorlijk aan de kaak te stellen. Maar is die poging werkelijk eerlijk? Kán dat het geval zijn met 'n werk, dat gesteund wordt door een regiem, dat er vanaf zijn ontstaan niet tegen heeft opgezien niet slechts met Hitlers wegbereiders maar ook

met Hitlers partijgenoten nauw samen te werken als het zo uitkwam?

Om de burgerlijke partijen kritisch te kunnen behandelen en beschrijven moet men uiteraard kritisch staan tegenover de burgerlijke wereld, moet men als het ware een standpunt innemen, dat niet het standpunt is van de burgerlijke wereld zelf. Hoe waar dat is kan men bijvoorbeeld zien aan die reeds lang tot de historie behorende stroming, die Marx in zijn beroemd "Communistisch Manifest" heeft aangeduid met de naam van het "feodale socialisme". Als stroming was het natuurlijk geheel en al tot de ondergang gedoemd. Maar omdat zij, die er toe behoorden met de stervende adel waren verbonden en niet met de opkomende bourgeoisie, deelden zij ook niet de illusies van deze laatste en waren zij in staat over de burgerlijke productiewijze waarheden te zeggen, zó scherp als zelfs kritische burgers ze niet konden produceren. Hetzelfde geldt van de proletarische kritiek op de burgerlijke maatschappij. Het bolsjewisme echter is een stroming, die de filosofie van de opkomende bourgeoisie, het burgerlijk materialisme namelijk, tot de hare heeft gemaakt, die in denktrant volkomen burgerlijk is, die het burgerlijke partijwezen ook voor zichzelf - en logischerwijze - de normale organisatievorm vindt. Een dergelijk systeem en zij, die de officiële denktrant van dat systeem tot de hunne hebben gemaakt achten wij van nature nu niet de geschiksten om het burgerlijke partijwezen te analyseren. Aan "gründlichkeit" zal het de (oost)duitse bolsjewiki wel niet mankeren; omtrent hun vermogen de maatschappelijke- (en dus ook de historische) wetmatigheden te ontdekken en duidelijk te maken zijn we minder gerust. Het zou óns verbazen indien het ons onbekende boek daarvan niet de sporen vertoonde.

Nog maar luttele jaren geleden publiceerden oost-duitse historici een verzameling dokumenten over de geschiedenis der K.P.D. Even "gründlich" op het eerste gezicht. Maar wie nauwkeuriger toekeek bemerkte, dat er geen enkel dokument in voorkwam, dat betrekking had op de z.g. maartbeweging van 1921, waarin de partij nou niet zo'n beste rol vervulde. Kijk, voor dát soort historici hebben wij een huiver, die door de gunstige bespreking van vriend Mulder allerminst is weggenomen.

1) Waarin de K.P.D. en de S.D.P. met elkaar overeenkomen is, behalve dat zij beide een burgerlijke organisatievorm hebben, ook dit, dat het z.g. "socialisme" dat beide voorstaan, niets anders is dan het staatskapitalisme. Voor het overige houdt iedere overeenkomst op. De K.P.D. is een bolsjewistische partij, dat wil zeggen een partij naar Russisch model en met een filosofie naar Russisch model, die "marxisme-leninisme" genoemd, in werkelijkheid niets anders is dan het burgerlijk materialisme, waarvan eens de radikale west-europese bourgeoisie zich bediende in haar strijd tegen kerk en adel en dat in de Russische radikale sociaal-democratie de heersende denkrichting is geworden omdat ook de Russische sociaal-democratie tegen kerk en adel kreeg te vechten en voor de taak stond een burgerlijke revolutie door te voeren. De S.P.D., zoals elke andere sociaal-democratische partij in het westen, is ontstaan in 'n periode, waarin het burgerlijk-materialisme als héérsende denkrichting al tot het verleden behoorde, ook al werd er - om diverse historische redenen - in Duitsland wat langer mee gedweept dan elders. De Russische sociaaldemocratie kreeg een zeer bepaald karakter als gevolg van de taken, die de komende Russische omwenteling haar op de schouders legde. De Duitse sociaaldemocratie en die in andere west-europese staten, had niet de taak de burgerlijke revolutie te voltrekken. Die was al achter de rug. Meer en meer vergroeid rakend met de burgerlijke maatschappij naar westers model, kon zich in haar kringen alleen maar een idealistische filosofie ontwikkelen en voor zover zij een historische taak te vervullen kreeg, was het niet de burgerlijke revolutie door te voeren, doch de proletarische te verhinderen. Hoe meer haar belangen met die van de bestaande orde vervlochten raakten, des te meer raakte voor haar 't "staatska-

pitalisme" op de achtergrond. Het bleef weliswaar de laatste konsekwentie van haar politieke gedachte-constructies, maar het lag haar verre, die ontwikkeling te willen forceren tegen de wil van de aan de macht zijnde bourgeoisie in. Streeft de K.P.D., met de mond althans, de radikale vervanging van de bestaande orde door het staatskapitalisme na, de S.P.D. wil het staatskapitalisme slechts als de mogelijke en wenselijke uitkomst van een ontwikkelingsproces bezien, waarbij de bestaande orde langzaam een structuurverandering ondergaat. De S.P.D. is een burgerlijke partij in dezelfde zin als waarin het westerse kapitalisme burgerlijk is; de K.P.D. is burgerlijk in deze zin, dat het bolsjewisme waartoe zij behoort een burgerlijke filosofie omhelsd heeft en een orde vertegenwoordigt, die even kapitalistisch is als die in het westen, hoezeer de structuur ervan ook van de westerse verschilt.

Bij dat alles moet er dan tegelijkertijd weer evenzeer rekening mee worden gehouden, dat het kapitalisme naar westers model en het kapitalisme naar Russisch model naar elkander toegroeien. De punten van overeenkomst zijn thans, nu in Rusland de klasse der managers aan de macht is (alhoewel die klasse haar macht nog niet helemaal heeft geconsolideerd) en in het westerse kapitalisme óók een managersklasse aan de touwtjes trekt, beduidend kleiner geworden dan bijvoorbeeld het geval was in de jaren '20. Parallel daarmee groeien ook de sociaaldemocratie en het bolsjewisme in bepaalde opzichten naar elkaar toe. Maar er is hier sprake van een tendens, die ook weer door tegentendensen wordt doorkruist.

=====

E E N F I J N E K A M E R A A D I S O N S O N T V A L L E N

DINSDAG 24 juni j.l. is HENK EITING uit Rotterdam op 73-jarige leeftijd overleden. Wij wisten dat hij ziek was en reeds enige maanden in 't ziekenhuis verbleef. Toen wij hem daar ruim veertien dagen voor zijn dood bezochten, was het ons reeds duidelijk, dat Henk niet meer beter zou worden.

Wie hem goed heeft gekend, zoals wij, weet dat hij zijn leven lang een strijd-bare feguur in de arbeidersbeweging is geweest. Verbitterde tegenstander was hij van een ieder die de arbeiders in het gareel trachtte te houden of de arbeiders voor een partijkarretje probeerde te spannen. Toen velen nog alle heil verwachtten van het Russische bolsjewisme, had Henk reeds begrepen, dat ook in de bolsjewistische heilstaat de arbeiders werden uitgebuit en over productie en distributie niets te vertellen hadden.

Fel en emotioneel koos hij altijd de zijde van het recht; fel en emotioneel stond hij ook aan onze zijde, toen wij in januari 1965 door on-scrupuleuze manipulaties van vroegere "kameraden" gedwongen werden "Daad en Gedachte" uit te geven. Vanzelfsprekend keerde hij zich ook toen tegen het onrecht.

Een echte arbeider was hij, deel van de klasse, die de historische taak heeft eens het kapitalisme, waar Henk zijn leven lang bewust tegen heeft gevochten, te vernietigen. Hij heeft zijn tol aan dat arbeider-zijn betaald. De crisis van de dertiger jaren heeft ook hem en zijn gezin hún deel van de ellende bezorgd. En toch heeft hij niet anders gewild. Nog in het ziekenhuis zei hij tegen ons, dat hij altijd een arbeider was geweest en niet anders had willen zijn. Wij geloven dan ook, dat hij, ondanks alle materiële zorgen, een rijk leven heeft gehad.

Voor zijn vrouw, kinderen en kleinkinderen is het heengaan van Henk Eiting een zware slag. Zij zullen het voortaan zonder zijn liefde en warme menselijkheid moeten doen. Maar ook wij zullen deze fijne, eerlijke kameraad missen.

=====

E E N W I L D E S T A K I N G B I J C H R Y S L E R

OP 2 APRIL van dit jaar begon te Sterling in de Amerikaanse staat Michigan, een stadje, dat tot de agglomeratie van Detroit behoort, een "wilde" staking in de aldaar gevestigde, tot 't Chrysler-concern behorende, 3500 man personeel tellende plaatwerkerij. Het gevolg was dat binnen enkele dagen acht andere Chrysler-fabrieken - in Michigan, in Ohio, in Missouri en zelfs in Canada - met in totaal 35.000 arbeiders, hun productie moesten staken.

De plaatwerkers, die op de genoemde datum de fabriek uit wandelden, hadden al geruime tijd een reeks van klachten, waaraan door hun vakbond nauwelijks enige aandacht werd besteed. De druppel, die de emmer deed overlopen, was de toestand in een van de afdelingen, waar met behulp van vork-heftrucks enorme hoeveelheden stalen platen vervoerd moesten worden langs kolossale persen, waaruit voortdurend olie op de vloer droop, zoveel olie, dat er zich een dikke vette laag vormde van soms wel een inch ($2\frac{1}{2}$ cm) dikte. Als de vork-heftrucks met hun rubber banden zich met vrij grote snelheid door die ruimte verplaatsten, waren er voortdurend slippartijen. Een van de vork-heftruck-bestuurders, een zekere Charles Ferguson, gaf uiting aan de vrees, dat er op zekere dag wel eens een héél ernstig ongeluk zou kunnen gebeuren, wanneer hij zijn met tonnen staal beladen wagentje niet meer uit een slip tijdig tot stilstand of in de goede koers zou kunnen krijgen en er pardoos mee op zijn collega's in zou rijden.

De vertrouwensmannen van de bond in de bewuste fabriek, in belangrijk opzicht toch nog altijd meer arbeider dan vakbewegingsbureaucraat, gaven Ferguson en zijn makkers gelijk. "Het werk in de bewuste afdeling", zo verklaarden ze, "is te gevaarlijk". Toen ze daarop prompt door de directie werden geschorst gooiden de vork-heftruck-werkers de boel er bij neer. De volgende dag ging spontaan de hele plaatwerkerij plat.

Kleine oorzaken hebben grote gevolgen, zegt het spreekwoord. Zo was het ook hier. Want de Chrysler-directie riep onmiddellijk de hulp van de politie in. Die verrichtte, op weinig zachtzinnige wijze, 27 arrestaties. En toen het eenmaal zo ver was, dat het hard tegen hard ging, bleek de directie ook van wanten te weten, want ze ontsloeg op staande voet 69 man. Een van die 69 ontslagenen vertoefde niet eens ter plaatse en had met heel de actie niets te maken gehad. Hij verbleef te Fort Knox in de staat Kentucky en vernam daar, dat hij de zak gekregen had. Het was zonder meer duidelijk, dat de directie de gebeurtenissen had aangegrepen om een aantal in haar ogen lastige elementen kwijt te raken. Misschien ook had zij met die ontslagen nog wat anders op het oog. Immers, de vakbondsbestuurders, die de klachten van de arbeiders altijd naast zich hadden neergelegd, gingen over de ontslagen onderhandelingen voeren. Het resultaat was, dat er 65 van de 69 weer in de fabriek konden terugkeren en dat feit werd door de bond als een "grote overwinning" uitgebazuind, waarmee de aandacht werd afgeleid van het feit, dat er toch altijd nog vier slachtoffers waren overgebleven en dat er aan de situatie waarom het oorspronkelijk ging nog geen sikkepit was veranderd.

Een van de klachten der plaatwerkers had betrekking op het optreden van een bepaalde voorman, die de uiterst irriterende gewoonte had om op een fluitje te blazen, wanneer hij de opmerkzaamheid van de een of andere arbeider wilde trekken. "Ik weet wel", zei een van de arbeiders in een gesprek over de gebeurtenissen, "dat ze ons als honden b e s c h o u w e n , maar ze moeten niet zover gaan, dat ze ons ook als honden b e h a n d e l e n ." Natuurlijk behoorde die bewuste voorman n i e t tot de ontslagenen. Overigens hadden de vakbondsbestuurders in zijn hondse behandeling van de personeelsleden ook geen enkele aanleiding gevonden om stappen te ondernemen. Wat de vakbond wél deed was in het collectieve contract een bepaalde klachten-procedure opnemen. Dat is inderdaad uiterst probaat en effectief, want zo'n procedure - de praktijk heeft het uitgezeten in de Verenigde Staten (en elders ook!) - is dodelijk. Niet voor zo'n voor-

man uiteraard, maar voor de klachten.

Inmiddels duurde de staking te Sterling, het bazuingeschal van de bond ten spijt, onverminderd voort. Het gevaar, dat de productie in de andere Chrysler-fabrieken, waar men verlegen raakte om de carrosserieën uit de plaatwerkerij, tot stilstand zouden worden genoopt, werd dreigend. Dat betekende, dat de vakbonds-bureaucraten hun bazuingeschal haastig staakten, de bazuinen aan de kant wierpen en naar de wapens grepen. Niet om zich tegen Chrysler te keren natuurlijk, maar om de arbeiders aan te vallen en hun strijd om zeep te helpen. De wapens waarvan zij zich bedienden waren de volgende: zij brandmerkten de stakers als "rebellens" (tegen de vakbondsdicipline); zij lieten het plaatselijk vakbondskantoor te Sterling bezetten door landelijke functionarissen en zij riepen vervolgens de stakers op om weer aan het werk te gaan, een oproep, waaraan de stakers geen enkel gevolg gaven.

De bureaucraten deden een tweede zet. Zij schreven een vergadering uit in Sterling en drongen daarin opnieuw op werkhervatting aan. Zij hadden een van de plaatselijke vakbondsfunctionarissen, een zekere Jim Sexton, die aanvankelijk aan de kant van de stakende arbeiders had gestaan, zover weten te krijgen, dat hij in de bewuste bijeenkomst de kant koos van het landelijk bestuur. Het was ná de vergadering, die overigens niet het door de bond beoogde resultaat had, natuurlijk onder de arbeiders het onderwerp van gesprek. Op de vraag hoe die landelijke bonzen dat met die Jim Sexton hadden klaargespeeld, hadden de plaatwerkers wel een antwoord klaar. "Het ligt voor de hand, dat ze hem een goed betaalde baan als bezoldigde van de landelijke bond hebben aangeboden in ruil voor zijn loyaliteit jegens Reuther, Chrysler-directeur Douglas Fraser en de hele Chrysler-trust. Nou, dat heeft ie dan wel nodig ook, want bij de eerstvolgende plaatselijke bestuursverkiezing wordt ie hier natuurlijk niet herkozen!"

Met hun karakteristiek, dat het optreden van de landelijke bestuurders met hun oproep tot werkhervatting alleen maar neerkwam op een dienstverlening aan Chrysler, schoten de stakende plaatwerkers wel in de roos. De nauwe samenwerking tussen de bond en meneer Douglas Fraser lag er trouwens duimendik op, want de landelijke bonzen hadden mr. Fraser ook zelf voor die vergadering uitgenodigd. Hij verscheen er, om onder auspiciën van de vakbewegingsbureaucraten chantage van het allerlaagste allooi te plegen. Hij hield er namelijk een toespraak, waarin hij zich niet zozeer tot zijn stakende personeelsleden richtte, dan wel over hun hoofden heen tot hun vrouwen. Hij deed op die vrouwen een hartstochtelijk beroep om op hun mannen pressie uit te oefenen en hen tot onderkruipen te bewegen.

Alsof dit alles nog niet genoeg was mengde zich in het arbeidersvijandig koor ook nog een der in Detroit verschijnende dagbladen: de "Detroit News". Het wijdde tijdens de beschreven actie een uitvoerig hoofdartikel aan de noodzakelijkheid om stakingen van overheidswege te verbieden. Het blad constateerde onomwonden het onloochenbare en voor de heer Walter Reuther natuurlijk minder aangename feit, dat de bond iedere controle over haar leden volledig had verloren. Deze ene zin uit het bewuste stuk is al voldoende om de paniek, waarin "Detroit News" kennelijk geraakt was, te verklaren. Zolang de bonden de arbeiders in toom weten te houden is er voor de samenleving geen vuiltje aan de lucht. Dat noemen de heren dan het "functioneren van de vakbondsdemocratie". Zodra de arbeiders zich er tegen verzetten, dat ze onder die "vakbewegingsdemocratie" van iedere werkelijke invloed zijn beroofd, heet het, dat de vakbondsdemocratie door onverantwoordelijke elementen wordt bedreigd.

De strijd duurde tot donderdag 10 april. Toen hebben de plaatwerkers het werk hervat op vage beloften van de landelijke bond. Een bekende ontwikkeling in dit soort gevallen. De belofte kwam hierop neer, dat de bond bereid was om een staking officieel te steunen, wanneer in een officiële vergadering de meerderheid van de arbeiders zich voor een dergelijke staking uit zou spreken. Die officiële vergadering werd op maandag 14 april gehouden en daar sprak inderdaad 95%

van de personeelsleden zich voor staking uit. Dat betekende natuurlijk niet, dat de bond nu ook terstond 'n staking proclameerde. Nee, de uitspraak van het personeel werd door de bond - zoals dat de gewoonte is bij 't Amerikaanse vakverenigingswezen - als stok achter de deur gebruikt bij de daarop volgende onderhandelingen. Voor Walter Reuther is de stakingswil van de bondsleden geen reden om het stakingswapen te hanteren. Nee, het is een reden om met meneer Fraser te gaan praten, zo in de geest van: "Wees nou verstandig Fraser, en kom ons wat tegemoet, dan zijn wij in staat om die stakingslust wel weer in te dammen." Wat er bij de onderhandelingen die Reuther c.s. voerden uit de bus gekomen is kunnen wij onze lezers op dit moment niet mededelen, omdat dit soort informatie natuurlijk niet in de kranten te vinden zijn en mededelingen uit Amerika ons met aanzienlijke vertraging bereiken. Het zou ons niet verbazen als de plaatwerkers in Sterling, nadat zij de leiding van hun actie eenmaal uit handen hebben gegeven, naar de vervulling van allerlei wensen zouden kunnen fluiten. Van fluiten gesproken: die gehate voorman is er ongetwijfeld nog steeds.

=====

H U N M O R A A L E N D I E V A N D E A R B E I D E R S

IN DE DAGEN dat de Stalinisten ijverig bezig waren de Trotskisten uit te roeien, Hitler de wapens wette voor een oorlog, die iedere dag dreigend naderde en kleinburgers in alle landen de slaapmuts diep over de ogen trokken na eerst een wapenembargo voor de Spaanse republiek te hebben afgekondigd, schreef Leo Trotski ver weg in Mexico een kleine brochure, die hij "Hun moraal en de onze" noemde. Men schreef februari 1938. Ruim twee jaar later was Trotski dood: vermoord op Stalin's bevel. "Hun moraal en de onze" zou één van zijn laatste geschriften blijken, weinig bekend aanvankelijk omdat de tekst werd overspoeld door de gebeurtenissen der tweede wereldoorlog.

De eerste Nederlandse uitgave verscheen in 1946. Twintig jaar later wordt de brochure hier herdrukt. Ook in andere landen verschijnt een heruitgave. Voor het anarchistisch tijdschrift "De Vrije" is dat aanleiding om er twee besprekingen aan te wijden. Eén van de hand van Hans Jar en één door Jan Bervoets. De laatste bespreking, die al in april j.l. in "De Vrije" werd gepubliceerd, maar eerst dezer dagen onder onze ogen kwam, is voor ons aanleiding tot het maken van een paar losse opmerkingen. Wij moeten daarbij bekennen, dat we de beschouwing van Jar niet onder ogen hebben gehad. Ook hebben we de laatste Nederlandse uitgave van "Hun moraal en de onze" nooit gezien en we kennen dus ook niet het daarin voorkomende voorwoord van Barendregt. We kunnen dus niet controleren in hoeverre het juist is, wat Bervoets beweert, namelijk, dat deze inleiding het bewijs levert, dat de bewuste brochure van Trotski tot de theoretische bagage der studentenoppositie behoort. Vreemd komt ons dat allerminst voor en het is dan ook geenszins onze bedoeling deze bewering van Bervoets te betwisten.

Bij Jar is Trotski, zo leiden we uit de tekst van Bervoets af, er niet zo gunstig af gekomen. Het oordeel van Bervoets is kennelijk veel gunstiger en hij zegt dan ook met zoveel woorden, dat hij de kritiek van Hans Jar niet onderschrijven wil. "Hoe kan men", vraagt Bervoets aan Jar, "dit geschrift een soort Mohammedaans gebed ten dienste van een abstracte arbeidersklasse noemen, wanneer juist vele opstandelingen in dit geschrift hun eigen konkrete situatie kerken?" Wat Jar op deze vraag geantwoord heeft of zou willen antwoorden weten we niet. Maar de vraag op zichzelf, afgezien van hoe Jar haar beoordeelt, is voor ons een reden geweest om enkele gedachten op papier te zetten.

In de eerste plaats dit: Trotski's "Hun moraal en de onze", dat wij kennen van de Nederlandse uitgave van 1946, heeft op ons nooit een grootse indruk gemaakt. Het is knap geschreven, deze aanval op de kleinburgers en op andere tegenstanders van de auteur, zoals veel, dat van Trotski's hand gekomen is. Maar het

gevecht dat hij met hen levert is geen spectaculair gevecht, omdat de tegenstanders daar nu eenmaal niet naar zijn, omdat het gevecht tussen een olifant en een aantal muizen of beter misschien ratten, nu eenmaal nooit erg opwindend is. En een olifant is Trotzki. Niet alleen vergeleken met hen waartegen hij zich keert, maar ook, omdat hij zich als een olifant gedraagt in de marxistische porceleinwinkel. Hij wekt, met zijn voortdurende verwijzing naar de klassentegenstellingen en de klassenstrijd, met zijn voortdurend verwijzen naar het historisch proces en de historische wetmatigheid of wat hij daarvoor aanziet wel de indruk een marxist te zijn, maar hij is het niet.

"Hun moraal en de onze" van Leo Trotzki is géén "marxistisch verhaal", zoals Jan Bervoets het belooft te betitelen. En als men wil weten waarom niet, dan legge men de brochure naast het bepaald niet omvangrijker geschrift van Pannekoek over "Ethiek en socialisme" en men zal terstond zien wat wij bedoelen. Van heel de manier waarop Pannekoek de problemen stelt, van zijn schildering van wat de moraal is (en hoe zij werkt), van het verband tussen moraal en maatschappij, vindt men bij Trotzki niets. En wie dat zou willen tegenspreken, omdat ook Trotzki wel van het verband tussen maatschappij en moraal rept, verdiepe zich grondiger in Pannekoeks Tekst. Het verschil kán hem gewoon niet ontgaan.

Pannekoek legt uit, waarom in de kapitalistische maatschappij de arbeiders er een ándere moraal op na moeten houden dan de kapitalisten. Bij Trotzki is dat niet aan de orde. "Hun moraal en de onze" gaat in wezen niet over de moraal van klassen, maar over de moraal van beroepsrevolutionairen en over de moraal van kleinburgerlijke reformisten. En als Bervoets er op wijst, dat Trotzki's geschrift zo'n weerklank vindt bij studentenopposities, dat er aspecten in zijn geschrift zijn, die men ook terugvindt in Debray's "Revolutie in de revolutie" (het laatste geschrift kennen wij en wij moeten hier Bervoets volkomen gelijk in geven), dan zeggen wij, dat dit naar onze mening hierdoor komt, dat al de door Bervoets genoemde bewegingen (die van de studenten, die in Zuidamerika) eenzelfde soort sociaal karakter dragen als het bolsjewisme, dat zich als een organisatie van beroepsrevolutionairen constitueerde, omdat die organisatievorm overeenstemde met het karakter en de eisen van de omwenteling die voor de deur stond.

De Russische revolutie was in de grond van de zaak 'n burgerlijke revolutie, die in Rusland de weg voor het (staats)kapitalisme baande. Het bolsjewisme houdt er een burgerlijke filosofie op na, het burgerlijk materialisme, dat met het historisch materialisme van Marx en Engels niets te maken heeft en het wordt gekenmerkt door een burgerlijk organisatie-principe, dat men terugvindt bij de Jacobijnen (uit de grote Franse burgerlijke revolutie) of de latere Blanquisten. Overal ter wereld, waar radikale burgerlijke bewegingen ontstaan vinden die in het van nature soms meer, soms minder aan hen verwante bolsjewisme bepaalde elementen terug waarmee zij hetzij praktisch, hetzij theoretisch hun voordeel kunnen doen.

De acties van beroepsrevolutionairen en de strijd van de arbeiders zijn elkaar volkomen wezensvreemd. De moraal van beroepsrevolutionairen en de moraal van de arbeidersklasse (die overigens geen constant gegeven is, maar verandert met de maatschappelijke ontwikkeling en met de strijd) hebben niets met elkaar gemeen. Als Jan Bervoets aan het slot van het stukje opmerkt, dat de moraal van Trotzki toch eigenlijk wel de zijne is, dan zien wij daar een bewijs in hoe ver zijn opvattingen verwijderd zijn van datgene wat strijdende arbeiders beweegt.

=====

VAKANTIE, dat wil zeggen een krant van iets kleiner omvang in de maanden juli en augustus. Het aantal medewerkers is maar gering en daarom valt het evengoed al niet mee om in de vakantieperiode toch normaal een nummer uit te laten komen. Wij hopen, dat onze lezers daarvoor begrip hebben. Tot onze spijt moest ook de verantwoording van de binnengekomen bijdragen over het tweede kwartaal tot het augustusnummer blijven overstaan. Jammer, maar het kon niet anders.

=====